

การสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) เพื่อพัฒนาท้องถิ่น
สู่ความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

The Idea of Scenery Town is Created. That is “Kankoumachizukuri” for
Locally Economical, Social, Culture and Environmental Permanence.

ดวงดาว โยชิตะ

คณะบริหารธุรกิจ สถาบันเทคโนโลยีไทย-ญี่ปุ่น

1771/1 ถนนพัฒนาการ แขวง/เขต สวนหลวง กรุงเทพฯ 10250.

Duangdao Yoshida

Faculty of Business Administration, Thai-Nichi-Institute of Technology

1771/1, Pattanakarn Rd, Suan Luang, Bangkok, 10250, Thailand

Email : duangdao@tni.ac.th

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวนำไปสู่การพัฒนาความยั่งยืนของท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ อาทิ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยการอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นในการสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวตัดสินใจเลือกเดินทางมาเยือนพื้นที่ของตน แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวนอกจากจะสร้างผลบวกให้กับท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ แล้วในขณะเดียวกันก็อาจสร้างผลกระทบให้กับท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ ได้เช่นเดียวกัน แนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) จึงถูกนำมาใช้เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง และป้องกัน ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งมีหลักการและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนในทุกมิติที่กล่าวมาในข้างต้น ภายใต้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ตลอดจนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางการท่องเที่ยว และให้ความสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องที่ได้รับผลกระทบทางการท่องเที่ยว เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากการพัฒนาการท่องเที่ยว

คำสำคัญ : เมืองท่องเที่ยว คันโคมะจิซึทึคุริ การท่องเที่ยว ความยั่งยืน

Abstract

Tourism brings about to locally developmental permanence in many dimensions, such as economical, social, cultural and environmental aspects. Tourism itself is applied its local tourism resources to create tourism activities; consequently, to attract tourists to make a decision coming to the tourist-spot setting in its own area. Tourism itself creates lots of advantages to the local area in many dimensions; however, it also makes effects to the local area too. The idea of scenery town is created. “Kankoumachizukuri” is the model which the creator applies the idea for the way to develop, to adjust, and to protect the phenomenon occurred from tourism development. The real practice is created based on its own way and principle settled to the permanence of local development in all dimensions quoted above. Tourism related personnel participation is critically created for its management style; as a matter of fact, local tourism resources usage must be used under the idea of its own supreme benefit. The real tourism practice focuses on all tourism related people who get the effect of tourism practice in terms of their satisfaction ,reducing the conflict which may be occurred by tourism development.

Keywords : scenery town, Kankoumachizukuri, tourism, permanence

บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสำคัญในการช่วยผลักดันระบบเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่กำลังพัฒนา อาทิ ประเทศไทย โดยหน่วยงานภาครัฐมีการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติขึ้น ซึ่งปัจจุบันใช้แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) โดยกำหนดวิสัยทัศน์ทางการท่องเที่ยวไว้ว่า “ประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพชั้นนำของโลกที่เติบโตอย่างมีดุลยภาพบนพื้นฐานความเป็นไทย เพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และกระจายรายได้สู่ประชาชนทุกภาคส่วนอย่างยั่งยืน” มีเป้าประสงค์ คือ การเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ เพื่อยกระดับความสามารถในการแข่งขันทางการท่องเที่ยว การเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวอย่างสมดุล กระจายรายได้และผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวสู่ทุกพื้นที่และทุกภาคส่วน และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานอัตลักษณ์และวิถีไทย (การท่องเที่ยวและกีฬา, 2559: จ-ฉ) แต่ปัจจุบันกลับพบว่า ประเทศไทยกำลังประสบปัญหาด้านการสูญเสียอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากขาดการสืบสานทำนุบำรุงให้เจริญงอกงามจากผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม (งามนิจ กุลกัน, 2556) สังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์และทุนนิยม ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจระหว่างสังคมเมือง และสังคมชนบทจึงเป็น

สาเหตุทำให้ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมีการกระจุกตัวอยู่เพียงแค่นี้ของเมืองหลวงหรือเมืองหลักที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ เช่น กรุงเทพมหานคร จังหวัดเชียงใหม่ ภูเก็ต พัทยา ชลบุรี เมื่อความเจริญกระจุกตัวขึ้นในพื้นที่ดังกล่าว จึงเป็นเหตุผลทำให้คนในท้องถิ่นที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ที่ด้อยการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคมมากกว่าได้มีการอพยพย้ายถิ่นเข้าไปสู่เมืองหลวงหรือเมืองหลักที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจมากกว่าท้องถิ่นของตนที่อาศัยอยู่ปัจจุบัน โดยมีปัจจัยผลักดันมาจากความยากจน การว่างงาน และการแสวงหางานทำเพื่อหารายได้ที่ดีกว่าในชุมชนของตน (กฤษณา บัวเข็มทอง, 2547: พหุศจิกายน 1) ในขณะที่สังคมชนบทกลับเหลือเพียงแค่นักท่องเที่ยวกับความเจริญสงบ และวัฒนธรรมประเพณีที่ทรงคุณค่าที่ยังขาดผู้มาอนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่เพื่อให้คนรุ่นหลังต่อไปได้ศึกษาและเรียนรู้

การท่องเที่ยวไปเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือในการขับเคลื่อนการเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ตลอดจนเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมประเพณีที่ทรงคุณค่าของท้องถิ่น เนื่องจากการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นให้เกิดอุตสาหกรรมในท้องถิ่นที่มีศักยภาพในทางด้านเศรษฐกิจ อาทิ ธุรกิจที่พัก ธุรกิจอาหารและบันเทิง ธุรกิจนันทนาการและมัคคุเทศก์ ธุรกิจของฝากของที่ระลึก ซึ่งธุรกิจเหล่านี้ก่อให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่น ตลอดจนก่อให้เกิดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านนันทนาการ การปรับปรุง หรือพัฒนาพื้นที่สาธารณะต่างๆให้ดีขึ้น ผ่านกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การสร้างจิตสำนึกและความตระหนักในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรม ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นของตน และนอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและประสบการณ์ ระหว่างคนในท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็ประโยชน์ทั้งนักท่องเที่ยวผู้มาเยือนและคนในท้องถิ่น ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการเอื้อประโยชน์ เพื่อใช้ฟื้นฟูวัฒนธรรม ชนบทธรรมเนียมประเพณีและภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นได้ ตลอดจนการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยในการกระตุ้นให้เกิดการจัดการสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว เช่น มีระบบการจัดการขยะ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่อาจมีผลต่อน้อยด้านเกษตรกรรม (ศูนย์เพื่อการวางแผนการท่องเที่ยวและแก้ไขปัญหาความยากจนแห่งเอเชีย, 2549: 2-3) อย่างไรก็ตาม ประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในช่วงต้นจะไม่เกิดขึ้นหากปราศจากการวางแผนและพัฒนารท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการท่องเที่ยวอาจส่งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้เช่นกัน อาทิ ผลกระทบด้านค่าครองชีพที่สูงขึ้น ความไม่เสมอภาคในสังคม ผลกระทบต่อด้านประเพณีวัฒนธรรมดั้งเดิม เกิดการเลียนแบบวัฒนธรรมของนักท่องเที่ยวชาวต่างถิ่นที่มาเยือน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2556: 91-98) และผลกระทบต่อความสมบูรณ์ของระบบนิเวศในพื้นที่ ดังนั้นในการวางแผนและพัฒนารท่องเที่ยวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงความสมดุลในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมอย่างยั่งยืน (ศูนย์เพื่อการวางแผนการท่องเที่ยวและแก้ไขปัญหาความยากจนแห่งเอเชีย, 2549: 5)

ประเทศญี่ปุ่นเป็นแบบอย่างของประเทศที่ประสบความสำเร็จในด้านการบริหารจัดการท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ภายใต้แนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิชิตซึริ” (観光まちづくり) ซึ่งเป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นการสร้าง

ความยั่งยืนให้แก่ชุมชนในมิติต่างๆ อาทิ มิติด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (羽生冬佳, 2011: 137 อ้างอิงใน ภัทธา แจ่มใจเจริญ, 2558) ตลอดจนเพื่อฟื้นฟูท้องถิ่นในระดับภูมิภาค (小長谷一之 [ほか] 著, 2012 อ้างอิงใน ภัทธา แจ่มใจเจริญ, 2558) ในอดีตการท่องเที่ยวของประเทศญี่ปุ่นมีลักษณะเป็น Mass Tourism คือ เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก โดยส่วนมากจะนิยมใช้บริการนำเที่ยวกับบริษัททัวร์ ซึ่งบริษัททัวร์ก็จะขายโปรแกรมทัวร์ในแหล่งท่องเที่ยวหรือจุดหมายปลายทางที่มีศักยภาพในการรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวได้จำนวนมาก ดังนั้นจึงเป็นเหตุผลทำให้แหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือนหรือรู้จักมักจะมีเพียงไม่กี่แห่งเท่านั้นที่บริษัททัวร์เลือกมาเสนอขายให้กับนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวจะไม่สามารถเลือกโปรแกรมการท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง ด้วยเหตุนี้จึงส่งผลให้นักท่องเที่ยวอาจไม่ได้รับประสบการณ์ที่ดีในระหว่างการท่องเที่ยว ในขณะที่ด้วยกันนักท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวก็ได้รับผลกระทบจากการเดินทางมาเยือนของนักท่องเที่ยวเช่นกัน หากมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท้องถิ่นมากเกินไปจนขีดความสามารถในการรองรับ เช่น ค่าครองชีพสูงขึ้น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม เกิดการเสื่อมล้ำทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น ฯลฯ นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจุบันประเทศญี่ปุ่นกำลังประสบกับปัญหาด้านประชากรของประเทศที่มีจำนวนการเกิดลดลง แต่มีจำนวนผู้สูงอายุมากขึ้น จะเห็นได้จากการที่หลายเมืองในชนบทของประเทศญี่ปุ่นมีความเงียบเหงา อันเนื่องมาจากประชากรส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่เป็นผู้สูงอายุ วัยหนุ่มสาวก็จะออกไปทำงานในเมืองหลวงหรือเมืองที่มีความเจริญมากกว่า เนื่องจากไม่สามารถหางานทำในเมืองของตนเองได้ อาทิ มีการอพยพย้ายถิ่นไปทำงานทำที่กรุงโตเกียว วังเป็นเมืองหลวงของประเทศญี่ปุ่น ทำให้เมืองชนบทของประเทศญี่ปุ่นได้รับผลกระทบจากปัญหาดังกล่าว ส่งผลทำให้เมืองในชนบทขาดคนที่มีความสามารถในการพัฒนาเมืองให้เกิดความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นประเทศญี่ปุ่นจึงได้นำแนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึริ” (観光まちづくり) มาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น ซึ่งแนวคิดดังกล่าวได้ถูกนำมาใช้กับชุมชนหลายแห่งของประเทศ อาทิ ชุมชนฮะริเอะคุ (針江区) เมืองทะกาชิมะ (高島市) จังหวัดซึกะ (滋賀県) ซึ่งมีจุดเด่นด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (大社充, 2013)

การพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความยั่งยืนให้แก่ท้องถิ่น เนื่องจากเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่เน้นผลประโยชน์เพื่อชุมชนเป็นหลัก โดยเฉพาะประเทศที่กำลังพัฒนา อาทิ ประเทศไทย (พิมพระวี โรจนรุ่งสัจด์, 2556: 1) ที่ได้มีการสนับสนุน และส่งเสริมการสร้าง ความยั่งยืนให้กับท้องถิ่น ซึ่งภาคส่วนต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีการร่วมมือกันในการร่วมจัดทำแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน พ.ศ. 2559-2563 (CBT Thailand) จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ภายใต้คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) ซึ่งผ่านความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีแล้ว เมื่อวันที่ 31 มกราคม 2560 โดยมีกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาเป็นประธานและองค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. เป็นฝ่าย

เลขานุการเพื่อประสานงานในการทำงานกับภาคีทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนจะมุ่งเน้นการกระจายประโยชน์ทางการท่องเที่ยวไปสู่เศรษฐกิจชุมชน โดยมีกำหนดวิสัยทัศน์ว่า “การท่องเที่ยวโดยชุมชนของไทยพัฒนาสู่สากลอย่างมีเอกภาพบนฐานการรักษา และจัดการทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืนสู่ชุมชนแห่งความสุข” (ศูนย์การวิจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว, 2562: พฤษภาคม 7) แต่ในขณะเดียวกันการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในหลายๆ แห่งของประเทศไทยก็ประสบปัญหาเมื่อเกิดการดำเนินการพัฒนาไปได้สักระยะหนึ่ง ส่งผลทำให้การท่องเที่ยวชุมชนไม่สามารถประสบความสำเร็จหรือไม่สามารถสร้างการท่องเที่ยวชุมชนแบบยั่งยืนได้ เนื่องจากคนในชุมชนไม่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินการจัดการด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน (พิมพ์ระวี โรจน์รุ่งสัจย์, 2556: 21)

ดังนั้น ผู้เขียนจึงขอเสนอแนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) มาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ทั้งในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรมและด้านสิ่งแวดล้อม โดยมีหลักการและแนวคิด ดังต่อไปนี้

นิยามและกรอบแนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり)

“คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) มีรากศัพท์มาจากภาษาญี่ปุ่น 3 คำ คือ คำว่า คันโค (観光 KANKOU) แปลว่า การท่องเที่ยว คำว่า มะจิ MACHI (まち MACHI) แปลว่า เมือง และคำว่า ซึทึคุริ (つくり ZUKURI) แปลว่า การสร้างหรือการทำ ซึ่ง “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) อาจกล่าวโดยรวมแล้วหมายถึง การสร้างเมืองท่องเที่ยว (安村, 2006: 4) แนวคิดนี้เกิดขึ้นครั้งแรกประมาณช่วงหลัง ค.ศ. 1970 เป็นรูปแบบแนวคิดที่มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาท้องถิ่นใน 3 มิติ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านอนุรักษ์วัฒนธรรม และด้านอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เกิดความยั่งยืน โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความสำเร็จ ภายใต้การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน และภาคท้องถิ่น ซึ่งได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้นิยามและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) ไว้ดังนี้

(日本観光協会, 2003) “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) คือ ทิศทางของการพัฒนาพื้นที่เพื่อพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแบบใหม่ โดยการสร้างพื้นที่การท่องเที่ยวที่มีคุณภาพที่ฝังรากอยู่ในสภาพภูมิอากาศในท้องถิ่น การสร้างบรรยากาศที่สวยงามในความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และการสร้างพื้นที่ท่องเที่ยวที่คุณสามารถเดินทางในขณะที่คุณอยู่

(阿比留勝利, 2003) “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) คือ วิธีการสร้างสังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวด้วยวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์

(観光まちづくり推進協議会, 2004) “คันทโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) คือ การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนำมาสร้างมุมมองทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างจุดเด่นทางการท่องเที่ยวให้เป็นเมืองที่มีชีวิตชีวา

(四本幸夫, 2014) “คันทโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) คือ การพัฒนาเมืองเพื่อส่งเสริมกิจกรรมทางการท่องเที่ยวและฟื้นฟูท้องถิ่น

สรุปแนวคิด “คันทโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) คือ การสร้างเมืองท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวแบบชมเมือง ภายใต้การบริหารจัดการการท่องเที่ยวที่นำเอาทรัพยากรท้องถิ่นมาสร้างแรงดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว และสร้างงานบริการที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และขณะเดียวกันคนในชุมชนก็ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาการท่องเที่ยวในมิติต่างๆ ภายใต้ข้อคำนึงถึงความยั่งยืนของท้องถิ่น

โดยกรอบแนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันทโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) สามารถแบ่งมิติของการพัฒนาออกเป็น 4 มิติ จำแนกตามวัตถุประสงค์หรือสถานการณ์ทางการท่องเที่ยวและความยั่งยืนของท้องถิ่น ดังนี้ (野原, 2008: 30)

มิติที่ 1 การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกันสำรวจและค้นหาจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนั้นๆ แล้วนำไปวางแผนและพัฒนาเพื่อสร้างรูปแบบทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว อันจะนำไปสู่การสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนและส่งผลการเดินทางท่องเที่ยวซ้ำทำให้เศรษฐกิจของท้องถิ่นดีขึ้น

มิติที่ 2 การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยอาศัยทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นนำมาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนและมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยวและความเป็นอยู่ของคนในท้องถิ่น โดยการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องไม่ส่งผลกระทบต่อชุมชนในเมืองท้องถิ่นให้สูญเสียวิถีในการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือสูญเสียวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น และประชาชนในท้องถิ่นก็สามารถได้รับผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น การได้รับความสะดวกสบายจากการสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ การมีระบบโครงสร้างพื้นฐานที่มีคุณภาพ การอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นให้คงอยู่เป็นต้น ซึ่งจากกล่าวได้ว่าเมืองท้องถิ่นประเภทนี้มีลักษณะคล้ายคลึงกับประเภทที่ 1 แต่จะแตกต่างกันในส่วนของวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการท่องเที่ยวเนื่องจากประเภทที่ 2 จะให้ความสำคัญต่อการสร้างความสมดุลระหว่าง

การพัฒนาการท่องเที่ยวและการพัฒนาเมืองท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนทางด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เป็นต้น

มิติที่ 3 ชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยการท่องเที่ยวเข้ามาช่วยในอนุรักษ์ฟื้นฟูและแลกเปลี่ยนทางด้าน วัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ให้คงอยู่ แล้วนำเอาจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์มาสร้างเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยวให้แก่ท้องถิ่นของตน อันจะนำมาซึ่งการเดินทางมาเยือนของนักท่องเที่ยว แต่ทั้งนี้ ชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องในทุกๆ ปี เพื่อสร้างการรับรู้ให้แก่ นักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกิดความสนใจอยากเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนและในขณะเดียวกันชุมชนท้องถิ่นก็สามารถอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ให้ คงอยู่ต่อไปในอนาคตได้

มิติที่ 4 ชุมชนท้องถิ่นที่อาศัยการท่องเที่ยวเข้ามาช่วยในการอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรม ประเพณีที่ เป็นเอกลักษณ์ให้คงอยู่ ภายใต้การศึกษามุมมองของนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน ว่าจุดเด่นของเมืองที่น่าสนใจคือ อะไร แล้วนำเอามุมมองดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาในการวางแผนและพัฒนาท้องถิ่นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวก็นำมาซึ่งการสร้างงาน สร้างอาชีพ และรายได้ให้แก่ชุมชน อันจะนำไปสู่การยกระดับ คุณภาพชีวิตของคนในท้องถิ่นที่ดีขึ้นและยังสามารถลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นฐานเพื่อไปประกอบอาชีพในเมือง อื่นของคนวัยหนุ่มสาวได้อีกด้วย

หลักการการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึริ” (観光まちづくり)

แนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึริ” (観光まちづくり) เป็นแนวคิดที่เกิดจากความ ต้องการในการพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการผลักดันให้เกิดการพัฒนาและนำความเจริญ เข้ามาในพื้นที่ ในขณะที่เดียวกันการท่องเที่ยวยังสามารถนำไปสู่การอนุรักษ์ด้านทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้ เกิดความยั่งยืนต่อไปในอนาคต เช่น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทางด้านทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น เนื่องจากทรัพยากรทั้งหมดที่กล่าวมาแล้วนี้ แล้วแต่มีบทบาทสำคัญต่อการสร้างกิจกรรมทางการท่องเที่ยวทั้งสิ้น หากไม่มีทรัพยากรของท้องถิ่นการพัฒนาการ ท่องเที่ยวก็จะเป็นไปไม่ประสบความสำเร็จ เพราะทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นเปรียบเสมือนเป็นสินค้าหลักทางการ ท่องเที่ยว ซึ่งนอกจากนี้การท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างรายได้ให้กับประชาชนในท้องถิ่น เมื่อประชาชน มีอาชีพ มีรายได้ที่ดีขึ้นก็ส่งผลต่อเนื่องทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยหลักการการสร้างเมือง ท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึริ” (観光まちづくり) 観光まちづくり研究会 (2000 : 10) มีดังนี้

1. ส่งเสริมการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม

การพัฒนาท้องถิ่นเป็นผลมาจากความคิดเห็นที่สอดคล้องกันของกลุ่มคนหรือสมาคมในท้องถิ่น เช่น ตัวแทนจากภาคธุรกิจโรงแรม ร้านอาหาร การขนส่ง บริษัทนำเที่ยว ร้านขายของฝากของที่ระลึก ฯลฯ และหน่วยงานภาครัฐที่มีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืน โดยอาศัยการท่องเที่ยวเข้ามาช่วยในการก่อให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นในมิติด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การมีส่วนร่วมในการวางแผนของกลุ่มคนในท้องถิ่นหรือสมาคม และหน่วยงานภาครัฐประจำท้องถิ่น (役所: YAKUSHO) เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนา ซึ่งทั้ง 2 ภาคส่วนจะต้องร่วมกันสร้างกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้คนในท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวว่ามีผลประโยชน์และผลกระทบในด้านใดบ้าง ซึ่งจะนำมาสู่การร่วมกันคิดแก้ไข ปรับปรุง ป้องกัน ปัญหาต่างๆที่อาจเกิดขึ้น เพื่อให้ท้องถิ่นเกิดการพัฒนาย่างยั่งยืน และทุกฝ่ายมีความเข้าใจตรงกันในการบริหารจัดการและการดำเนินงาน ส่งผลทำให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ได้โดยง่าย เพราะทุกภาคส่วนเกิดการรับรู้แนวทางปฏิบัติในรูปแบบและทิศทางเดียวกัน เช่น หากท้องถิ่นกำลังประสบกับปัญหาด้านวัฒนธรรมประเพณีกำลังใกล้จะสูญหาย เนื่องจากขาดการให้ความสำคัญในการสืบทอดและอนุรักษ์ วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของคนรุ่นหลัง จากปัญหาดังกล่าวกลุ่มหรือสมาคมต่างๆ และหน่วยงานภาครัฐประจำท้องถิ่น (役所: YAKUSHO) ควรมีการวางแผนในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยอาจจะมีการร่วมกันจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีที่ทรงคุณค่าของท้องถิ่นประจำปีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างการรับรู้ และกระตุ้นให้ประชาชนในท้องถิ่นหันมาตระหนักและใส่ใจในอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมและประเพณีที่ทรงคุณค่าของตน ในขณะเดียวกันก็ทำการส่งเสริมการตลาดโดยการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวไปยังท้องถิ่นที่ใกล้เคียงเพื่อเชิญชวนให้คนในท้องถิ่นใกล้เคียงเดินทางมาเข้าร่วมกิจกรรมก็จะส่งผลทำให้การจัดกิจกรรมของท้องถิ่นเกิดความน่าสนใจและเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมประเพณีระหว่างท้องถิ่นกับท้องถิ่น ซึ่งจะนำมาสู่การสร้างความสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างคนในท้องถิ่นและผู้เดินทางมาเยือน เมื่อผู้เดินทางมาเยือนเกิดความพึงพอใจก่อให้เกิดการเดินทางมาเยือนซ้ำทำให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดมีอาชีพ มีรายได้ ทำให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น

2. การดำเนินงานในการสร้างเมืองท่องเที่ยวจะต้องให้ความสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยว ประชาชนผู้อาศัยอยู่ในท้องถิ่น และให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวนำมาซึ่งการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น การกระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น การจ้างงาน และช่วยสร้างคุณค่าให้แก่คนในท้องถิ่นโดยเฉพาะผู้สูงอายุที่สามารถออกมาทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นของตน เช่น การเป็นอาสาสมัครในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนเกี่ยวกับความรู้ด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ประเพณีของท้องถิ่น ตลอดจนองค์ความรู้ทางภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าการท่องเที่ยวนำมาซึ่งผลประโยชน์ให้แก่คนในท้องถิ่น นอกจากนี้การสร้าง ความพึงพอใจแก่ผู้เดินทางมาเยือนก็เป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญควบคู่กันกับการสร้างความพึงพอใจให้คนในท้องถิ่น เนื่องจากเป็นผู้ที่มีบทบาทต่อการ

พัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของท้องถิ่น แนวทางในการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยวได้แก่ การมีมาตรฐานในการให้บริการทางการท่องเที่ยว และการส่งเสริมการให้ข้อมูลและแชร์ข้อมูลการท่องเที่ยวของท้องถิ่นผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ เพื่อนำไปสู่การประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่นให้กับคนภายนอกได้รู้จักและเกิดความต้องการในการเดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการพัฒนาการท่องเที่ยวควรให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เพราะหากมีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือนในท้องถิ่นมากจนเกิดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และมีการใช้ทรัพยากรอย่างไม่ระมัดระวังความเจริญที่มาพร้อมกับการท่องเที่ยวก็อาจสร้างปัญหาให้กับชุมชนได้เช่นกัน อาทิเช่น ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาขยะมูลฝอย น้ำเน่าเสีย มลภาวะทางเสียง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการลดลงของระดับความพึงพอใจของคนในท้องถิ่น ดังนั้นในการป้องกันปัญหาดังกล่าวสามารถทำได้ด้วยการสร้างความตระหนักให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทางการท่องเที่ยวให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น และควรให้ความสำคัญต่อการสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่น ตลอดจนควรมีการใช้และรักษาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่นอย่างสมดุล

3. สร้างความพึงพอใจอย่างสมดุลระหว่างผู้ที่อาศัยในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และการใช้ทรัพยากร

การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาท้องถิ่นควรให้ความสำคัญต่อการสร้างความพึงพอใจอย่างสมดุลระหว่างผู้ที่อาศัยในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว และควรใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนกลุ่มหรือสมาคมและหน่วยงานภาครัฐประจำท้องถิ่น (役所: YAKUSHO) ควรมีการทำความเข้าใจและให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวในรูปแบบเดียวกัน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับการท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น และป้องกันการสร้างความเข้าใจผิดในข้อมูลให้แก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความไม่พึงพอใจและได้รับประสบการณ์ทางการท่องเที่ยวที่ไม่ดีกลับไปหลังจากการเดินทางมาท่องเที่ยว โดยฝ่ายที่มีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลการท่องเที่ยว คือ กลุ่มหรือสมาคมและหน่วยงานภาครัฐประจำท้องถิ่น (役所: YAKUSHO) มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่น A ผ่านสื่อออนไลน์ในรูปแบบต่างๆ โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของท้องถิ่น A ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงสำหรับชมดาวในฤดูหนาวที่สวยงามที่สุดในภูมิภาค เมื่อนักท่องเที่ยวค้นหาข้อมูลผ่านสื่อออนไลน์ผลของการค้นหาก็เจอข้อมูลเดียวกัน ซึ่งส่งผลทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความมั่นใจในข้อมูลที่ได้รับ ในขณะเดียวกันหากนักท่องเที่ยวทำการค้นหาข้อมูลการท่องเที่ยวของท้องถิ่น A แล้วกลับพบว่ากรให้ข้อมูลทางการท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องคือกลุ่มหรือสมาคมและหน่วยงานภาครัฐประจำท้องถิ่น (役所: YAKUSHO) มีการให้ข้อมูลที่ขัดแย้งกัน เช่น กลุ่มหรือสมาคมทางการท่องเที่ยวได้ให้ข้อมูลการท่องเที่ยวของท้องถิ่น A ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงสำหรับชมดาวในฤดูหนาวที่สวยงามที่สุดในภูมิภาค แต่หน่วยงานภาครัฐประจำท้องถิ่น (役所: YAKUSHO) ก็ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของท้องถิ่น A ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงสำหรับการปีนจักรยาน

ขั้นตอนการดำเนินการในการสร้างเมืองท่องเที่ยวตามแนวคิด “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり)

แนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) เป็นการผสมผสานระหว่างแนวคิดการสร้างเมืองของประเทศญี่ปุ่นกับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนในท้องถิ่น โดยมีพื้นฐานแนวคิดในการดำเนินการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) ประกอบไปด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดปรัชญาในการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) สร้างแรงกระตุ้นให้มีจำนวนผู้เข้าร่วมอุดมการณ์ในจำนวนมากและเพียงพอต่อการดำเนินการสร้างเมืองท่องเที่ยว สำรวจศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น ศึกษาสถานการณ์ทางการตลาดท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน การบริหารจัดการที่มั่นคง การดำเนินการในการพัฒนาไม่ควรเร่งรีบจนเกินไป แต่ควรให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของทรัพยากรท้องถิ่นเป็นหลัก และการสร้างทัศนียภาพที่สวยงามในท้องถิ่น เป็นต้น ซึ่งสามารถนำมาอธิบายรายละเอียดในการดำเนินการแต่ละขั้นตอน ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปขั้นตอนแนวคิดพื้นฐานการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり)

ขั้นตอนการดำเนินการ	สรุปแนวคิดรวบยอด
1. การกำหนดปรัชญาในการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり)	- การพัฒนาการท่องเที่ยวภายใต้กลไกที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น (ふるさと: FURUSATO) - สร้างเอกลักษณ์ทางการท่องเที่ยวจากบริบทพื้นที่ของตนเองไม่คัดลอกเลียนแบบเอกลักษณ์ที่มาจากท้องถิ่นอื่น - อนุรักษ์ทรัพยากรทางธรรมชาติและประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน
2. สร้างแรงกระตุ้นให้มีจำนวนผู้เข้าร่วมอุดมการณ์ในจำนวนมากและเพียงพอต่อการดำเนินการสร้างเมืองท่องเที่ยว	- สร้างผู้นำกลุ่มต่างๆ เพื่อกระตุ้น ชี้นำ ผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสม - สร้างกลไกที่เหมาะสมในการเชิญคนในท้องถิ่นให้เข้าร่วมในการวางแผนการสร้างเมืองท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วม
3. สำรวจศักยภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น	- สำรวจศักยภาพของทรัพยากรท้องถิ่น ได้แก่ ทรัพยากรด้านธรรมชาติและประวัติศาสตร์ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวได้ - สำรวจศักยภาพของพื้นที่ที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยวได้
4. ศึกษาสถานการณ์ทางการตลาดท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยว	- วิเคราะห์ความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย เช่น คนญี่ปุ่นโดยพื้นฐานแล้วมีลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวแบบใด ตลอดจนการศึกษาความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร - วิเคราะห์แนวโน้มความต้องการของนักท่องเที่ยวในอนาคต - วิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันว่ารูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมในตอนนี้คืออะไร

ตารางที่ 1 สรุปขั้นตอนแนวคิดพื้นฐานการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันโคมะจิซุทึริ” (観光まちづくり) (ต่อ)

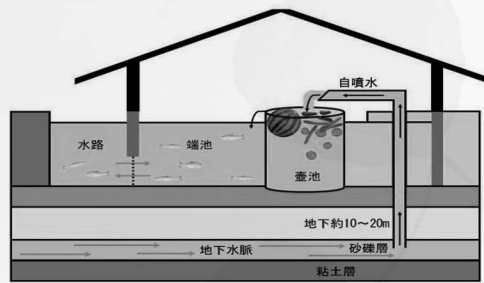
ขั้นตอนการดำเนินการ	สรุปแนวคิดรวบยอด
5. กำหนดเป้าหมายในการดำเนินงานที่ชัดเจน	- เข้าใจความหมายของการดำเนินงานว่าเป้าหมายในการพัฒนาการท่องเที่ยวคืออะไร มีวิธีการดำเนินงานที่จะไปสู่การบรรลุเป้าหมายได้อย่างไร - กำหนดวิธีการปฏิบัติในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการดำเนินงานที่กำหนดขึ้น
6. มีการบริหารจัดการที่มั่นคง	- เข้าใจความหมายของการบริหารจัดการการท่องเที่ยว - มีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง - มีการบริหารจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง
7. ขั้นตอนในการดำเนินการในการพัฒนาไม่ควรเร่งรีบจนเกินไปแต่ควรให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของทรัพยากรท้องถิ่นเป็นหลัก	- วิเคราะห์สภาพปัจจุบันของท้องถิ่นในทุกๆ มิติ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการตัดสินใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่น - กำหนดแนวทางและรูปแบบในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวท้องถิ่นในระยะยาว - การพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ควรมีการดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาอย่างน้อย 10 ปี
8. สร้างทัศนียภาพที่สวยงามในท้องถิ่น	- ส่งเสริมให้คนในท้องถิ่นเข้าร่วมประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างทัศนียภาพที่สวยงามให้แก่ท้องถิ่นว่าควรทำอย่างไร - คนในท้องถิ่นร่วมมือกันในการพัฒนาทัศนียภาพของท้องถิ่นให้มีความสวยงาม มีความกลมกลืนกับธรรมชาติภายในของท้องถิ่น

ดัดแปลงมาจาก (日本観光協会, 2001: 1-16)

ตัวอย่างกรณีศึกษา

ชุมชนฮะริเอะ (針江地区) ตำบลชินอะสะฮิ (新旭町) เมืองทะคะชิมะ (高島市) จังหวัดชิกะ (滋賀県) ตั้งอยู่ทางตะวันออกของเมืองเกียวโต ประเทศญี่ปุ่น มีชื่อเสียงในเรื่องวัฒนธรรมคะบะตะ (カバタ) หรือในภาษาไทยเรียกว่า ตลิงน้ำ ซึ่งเป็นชุมชนที่มีแม่น้ำใสสะอาดไหลมาจากใต้ดินหรือที่เราเรียกว่าน้ำบาดาลอยู่ลึกลงไป 10-20 เมตรจากพื้นดิน น้ำมีอุณหภูมิคงที่ 13 องศาเซลเซียสตลอดทั้งปี วัฒนธรรมคะบะตะ (カバタ) เป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของฮะริเอะ (針江地区) โดยการนำลำไผ่ที่มีขนาดใหญ่ปักลงไปได้ดินที่ระดับความลึก 10-20 เมตร เมื่อปักไม้ไผ่ลงไปถึงชั้นของน้ำบาดาลจะมีน้ำผุดขึ้นมาตามปล่องไม้ไผ่ ซึ่งน้ำที่ผุดขึ้นมาจะเรียกว่า ไชวสุ (生水) น้ำบาดาลจะถูกต่อท่อลงบ่อโอ่ง ทลีโอะจิ (壺地) เพื่อใช้ในการบริโภคและอุปโภค จากนั้นจะมีน้ำที่ไหลเอ่อล้นจากบ่อโอ่ง ทลีโอะจิ (壺地) ไปยังบ่อนอก ฮะทะอิเคะ (端池) ซึ่งน้ำบ่อนี้จะถูกใช้ล้างเศษข้าว เศษอาหารอื่นๆ และเลี้ยงปลาการ์ป ในขณะที่เดียวกันเศษข้าวและเศษอาหารต่างๆ จะเป็นอาหารของปลาการ์ป โดยอาศัยปลาการ์ปในการกำจัดเศษข้าวและเศษอาหารต่างๆ ทำให้น้ำมีความสะอาดก่อนจะปล่อยน้ำออกสู่ทางระบายน้ำก่อนลงสู่ท้องน้ำ

ทั้งนี้ชุมชนฮะริเอะ (針江地区) ยังมีสัดส่วนการใช้น้ำแบบคะบะทะ (カバタ) มากกว่าการใช้น้ำประปา ซึ่งน้ำจากชุมชนฮะริเอะ (針江地区) จะไหลเชื่อมต่อกับทะเลสาบบิวะ (琵琶湖) ซึ่งเป็นทะเลสาบที่ใหญ่ที่สุดของญี่ปุ่น ดังนั้นการใช้น้ำแบบคะบะทะ (カバタ) จึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ทะเลสาบบิวะ (琵琶湖) มีความสะอาด (คินโยบิ (นามแฝง), 2562: พุศจิกายน 1)

ภาพที่ 1 ผังระบบน้ำแบบคะบะทะ (カバタ)

ที่มา : (คินโยบิ (นามแฝง), 2562: พุศจิกายน 1)

การท่องเที่ยวของชุมชนฮะริเอะ (針江地区) เริ่มมาจากการโฆษณาวัฒนธรรมการใช้น้ำแบบคะบะทะ (カバタ) ผ่านรายการโทรทัศน์ หลังจากนั้นก็มีนักท่องเที่ยวมีความสนใจและเดินทางมาเยือน โดยในช่วงแรกลักษณะการเดินทางท่องเที่ยวจะเป็นการใช้บริษัททัวร์นำเที่ยว แต่กลับประสบความล้มเหลว เนื่องจากขาดความร่วมมือของคนในท้องถิ่นที่จะอำนวยความสะดวกในการเข้าเยี่ยมชมบ่อโอ่ง ทลีโบะจิ (壺地) และบ่อนอก ฮะทะอิเคะ (壺池) เพราะฉะนั้นเพื่อให้การท่องเที่ยวของชุมชนฮะริเอะ (針江地区) ประสบความสำเร็จหน่วยงานภาครัฐประจำท้องถิ่น (役所: YAKUSHO) จึงได้มีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดประสงค์ในการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้น้ำแบบคะบะทะ (カバタ) ให้คงอยู่อย่างยั่งยืน โดยครั้งแรกคนในท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐประจำท้องถิ่น (役所: YAKUSHO) ไม่ได้ให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมดังกล่าวเป็นพิเศษ เนื่องจากวัฒนธรรมการใช้น้ำแบบคะบะทะ (カバタ) เป็นความรับผิดชอบที่ภาครัฐประจำท้องถิ่น (役所: YAKUSHO) ได้จัดทำขึ้น เพื่อใช้ในการบริหารจัดการน้ำของชุมชนให้มีความสะอาดก่อนปล่อยลงสู่ทุ่งนาและทะเลสาบบิวะ (琵琶湖) แต่หลังจากที่มีการโฆษณาวัฒนธรรมการใช้น้ำแบบคะบะทะ (カバタ) ผ่านรายการโทรทัศน์ทำให้ชุมชนเป็นที่รู้จัก มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยือน ดังนั้น ภาครัฐประจำท้องถิ่น (役所: YAKUSHO) จึงได้มีการวางแผนบริหารจัดการการท่องเที่ยวขึ้นมาใหม่ ภายใต้แนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คินโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) โดยการดำเนินงานเริ่มจากการทำความเข้าใจกับชุมชนและฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ และก่อให้เกิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้น้ำแบบคะบะทะ (カバタ) ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวก็นำมาซึ่งการพัฒนาชุมชนในด้านต่างๆ แล้วหลังจากนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มทางการท่องเที่ยวขึ้นมาเพื่อทำหน้าที่

เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ประกอบไปด้วย การดำเนินการในการสร้างไคด์นำเที่ยวจากอาสาสมัครที่เป็นคนในชุมชน เพื่อนำเที่ยวชมวัฒนธรรมการใช้น้ำแบบคะบะตะ (カバタ) พร้อมทั้งบอกเล่าประวัติความเป็นมา และองค์ความรู้ทางด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน และต่อมานักท่องเที่ยวได้เดินทางมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ก็ส่งผลทำให้มีจำนวนไคด์นำเที่ยวอาสาสมัครเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าจากปรากฏการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยวภายในชุมชนของคนท้องถิ่น ทั้งนี้เนื่องจากคนในชุมชนต่างเห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวที่หน่วยงานภาครัฐประจำท้องถิ่น (役所: YAKUSHO) ได้พยายามผลักดัน ภายใต้อิทธิพลในการสร้างความร่วมมือกับชุมชนในท้องถิ่น ดังนี้

1. ทำให้ความเข้าใจ และให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวกับชุมชนว่ามีข้อดี ข้อเสียอย่างไร
2. สร้างกลยุทธ์ด้วยการดึงดูดใจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวด้วยการให้คูปองแทนเงินสดแก่บุคคลที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งสิทธิประโยชน์ เช่น การบริการตัดตกแต่งต้นไม้ภายในบ้าน การแลกเปลี่ยนของขยะ ฯลฯ พร้อมทั้งการแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ด้านการนารายได้จากการท่องเที่ยวไปใช้ในการบริจาคช่วยเหลือทุนการศึกษา ทำความสะอาดที่ทำการของชุมชน (公民館) และจัดทำหนังสือวัฒนธรรมการใช้น้ำแบบคะบะตะ (カバタ) เพื่อบอกเล่าเรื่องราวความเป็นมา กระตุ้นให้เกิดความรักความหวงแหนวัฒนธรรมท้องถิ่นแก่คนในชุมชน โดยแจกให้กับทุกครัวเรือน
3. กำหนดโปรแกรมกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นนำมาใช้ในการดึงดูดทางการท่องเที่ยว อาทิ การนำปลาบิวะโคะ (琵琶湖) หรือปลาคาร์พมาแปรรูปเป็นของฝากของชุมชน
4. กำหนดค่าธรรมเนียมในการนำเที่ยว โดยใช้ไคด์อาสาสมัครที่เป็นคนในชุมชนเท่านั้น โดยนักท่องเที่ยวจะต้องจ่ายคนละ 1,500 เยน สำหรับการเยี่ยมชม 2 ชั่วโมง รวมอาหาร แต่หากนักท่องเที่ยวไม่ต้องการรับประทานอาหารค่าธรรมเนียมในการนำเที่ยวต่อคน คือ 1,000 เยน
5. จัดอีเวนต์โฆษณาประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อสร้างการรับรู้และดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยือน ด้วยวิธีการจัดกิจกรรมเชิญชวนให้นักเรียนในท้องถิ่นมาช่วยกันทำความสะอาดคะบะตะ (カバタ) หรือในภาษาไทยเรียกว่า ตลิงน้ำ การจับปลาบิวะโคะ (琵琶湖) หรือปลาคาร์พ การร่วมกันทำอาหาร ซึ่งเป็นกิจกรรมที่รวมคนในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐประจำท้องถิ่น (役所: YAKUSHO) ตลอดจนนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้คนที่มาเข้าร่วมกิจกรรมจะได้รับอาหารฟรี โดยอาหารที่นำมาแจกจะเป็นวัตถุดิบที่ผลิตขึ้นโดยชุมชน ได้แก่ ข้าวที่ปลูกในชุมชนท้องถิ่น ปลาบิวะโคะ (琵琶湖) หรือปลาคาร์พที่เลี้ยงในคะบะตะ (カバタ) นำมาประกอบอาหาร เค้าหู้ที่ใช้น้ำจากคะบะตะ (カバタ) ทำการผลิต เป็นต้น
6. กำหนดวิธีการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมชุมชน ด้วยวิธีการจองล่วงหน้า และมีการบังคับเส้นทางท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมโปรแกรมการท่องเที่ยวของชุมชนครบทุกจุด ไม่กระจุกเพียงแคจุดใดจุดหนึ่ง

7. สร้างแผนที่ทางการท่องเที่ยวของชุมชน เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยวในการเยี่ยมชมชุมชน

สรุป

แนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันทันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ 1) บุคคล ได้แก่ ภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยว 2) ทรัพยากรท้องถิ่น ได้แก่ ทรัพยากรทางด้านธรรมชาติ และทรัพยากรที่เกิดจากมนุษย์สร้างขึ้น 3) การบริหารจัดการอย่างมีส่วนร่วมระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนในท้องถิ่น 4) การดำเนินการทางการตลาดท่องเที่ยว โดยเน้นการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมทางวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งแนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันทันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) มีความสอดคล้องกับแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เนื่องจากทั้งสองแนวคิดมีจุดมุ่งหมายเหมือนกัน คือ เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับท้องถิ่นในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ดังนั้น จากสถานการณ์ของสังคมไทยในปัจจุบันที่กำลังเผชิญกับปัญหาความไม่ยั่งยืนทางด้านวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตที่ดึงดูดใจของท้องถิ่น ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจที่ซบเซา ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของคนวัยหนุ่มสาวเพื่อหางานทำในท้องถิ่นที่เจริญกว่า อาทิ คนวัยหนุ่มสาวมักจะอพยพย้ายถิ่นเข้าเพื่อไปประกอบอาชีพในเมืองหลวงหรือเมืองอื่นที่มีความเจริญกว่าภูมิภาเนาของตน ส่งผลทำให้ความเจริญกระจุกตัวอยู่แค่เพียงในเมืองหลวงหรือเมืองที่เจริญเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบว่าประเทศไทยมีแนวโน้มจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นทั้งที่อาศัยอยู่ในเมืองที่เจริญและทั้งที่อาศัยอยู่ตามท้องถิ่นในชนบท ซึ่งปัจจุบันสังคมในชนบทโดยส่วนมากผู้ที่อาศัยอยู่คือผู้สูงอายุมากกว่าคนวัยหนุ่มสาว หากบุคคลที่จะมาสืบสานและอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตของท้องถิ่นต่อไปในอนาคต หากผู้สูงอายุได้ล้มหายตายจากไปสิ่งที่ทรงคุณค่าเหล่านี้ก็จะสูญสิ้นตามไปด้วยเช่นกัน เพราะฉะนั้นแนวคิดการสร้างเมืองท่องเที่ยว “คันทันโคมะจิซึทึคุริ” (観光まちづくり) จึงอาจเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้แก่ประเทศไทย หรือชุมชนต่างๆ โดยเฉพาะภูมิภาคที่มีการย้ายถิ่นฐานเพื่อประกอบอาชีพในเมืองหลวงมากที่สุดคือ ภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ซึ่งสามารถนำแนวคิดดังกล่าวไปปรับใช้เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับภูมิภาคหรือท้องถิ่นได้ ตลอดจนสามารถลดการอพยพย้ายถิ่นเพื่อประกอบอาชีพไปยังเมืองหลวงได้ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสืบเนื่องตลอดไปในอนาคต

บรรณานุกรม

การท่องเที่ยวและกีฬา. (2559). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการท่องเที่ยวและการส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านสื่อ.

- กฤษณา บัวเข้มทอง. (2547). สังคมชนบทสู่สังคมเมือง, 1 พฤศจิกายน 2561.
<http://readingthai.wisc.edu/Volume2/8immigration.pdf>
- คินโยบิ (นามแฝง). (2562). คาบาตะ เมื่อชีวิตและสายน้ำมาบรรจบกันที่ฮาริเอะ, 1 พฤศจิกายน 2561.
<https://anngle.org/th/j-culture/kabata.html>
- งามนิจ กุลกัน. (2556). การจัดการองค์ความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของตำบลอ้อมเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. *วารสารกระแสวัฒนธรรม*, 14(28), 18-30.
- ภัทรา แจ่มใจเจริญ. (2558). การจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษาชุมชนโอหิงมาจิ หมู่บ้านชิราคาวาโกะ จังหวัดกิฟุ ประเทศญี่ปุ่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2556). *การจัดการด้านการตลาดท่องเที่ยวอุตสาหกรรมท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ : เพรส แอนด์ ดีไซน์.
- พิมพ์ระวี โรจนรุ่งสัจย์. (2556). *การท่องเที่ยวชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ศูนย์การวิจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว. (2561). การท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน, 7 พฤษภาคม 2562.
<http://www.tatreviewmagazine.com/article/cbt-thailand/>
- 阿比留勝利. (2003). 求められる地域性と国際性が融合する観光まちづくり. *North East Think Tank of Japan*, 43(4), 13-18.
- 観光まちづくり推進協議会. (2004). *東京都観光まちづくり基本方針*. 東京都: 観光まちづくり推進協議会.
- 観光まちづくり研究会. (2000). *観光まちづくりガイドブック* 財. 大阪: アジア太平洋観光交流センター.
- 日本観光協会. (2001). 21世紀“世界の交流舞台”を築くを築く観光地づくりの手法—優秀観光地づくり 賞. 東京都: 受賞観光地に学ぶ.
- 日本観光協会. (2003). *新世紀の観光地域づくりの手法*. 東京都: 日本観光協会.
- 野原卓. (2008). 観光まちづくりを取り巻く現状と可能性. 季刊まちづくり. *大学院都市イノベーション研究院都市イノベーション部門横浜国立大学*, 19(2), 30-37.

四本幸夫. (2014). 観光まちづくり研究に対する権力概念を中心とした社会学的批判. *観光学評論*, 2(1), 67-82.

大社充. (2013). *地域プラットフォームによる観光まちづくりマーケティングの導入と推進体制のマネジメント*. 東京都: 学芸出版社.